

DİJİTAL EBEVEYNLİK TUTUM ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

DIGITAL PARENTING ATTITUDE SCALE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Gamze İNAN KAYA¹Duygu MUTLU BAYRAKTAR²Özgür YILMAZ³

Başvuru Tarihi: 06.02.2018 Kabul Edilme Tarihi: 01.04.2018 DOI: 10.21764/maeuefd.390626

Özet: Dijital ebeveynlik, çocuklarının dijital medya araçlarını kullandımlarına yönelik ebeveynlerin ortaya koydukları tutum ve davranışlardır. Bu çalışmada, ebeveynlerin dijital ebeveynlik yaklaşımlarına yönelik tutumlarının ölçülmesi amacıyla geliştirilen ölçme aracının psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya İstanbul'da yaşayan ve çocuklarını yaşları 6-18 arasında değişen 355 ebeveyn gönüllü olarak katılmıştır. Çalışma grubunun yaş ortalaması 40.9'dur. Çalışmanın güvenilirlik analizlerinden test-tekrar test uygulaması ise 34 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, toplam varyansın % 46.109'unu açıklayan iki faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. Bu yapı için gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi aracılığıyla uyum değerlerinin modeli doğruladığı belirlenmiştir (Ki-kare $\chi^2/sd= 3,305$, GFI= .92, AGFI=.89, CFI=.87, RMSEA=.08 ve RMR=.05). Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları .724 ile .776 arasında, iki yarı test-güvenirlik katsayıları .631 ile .764 arasında değişmektedir. Geçen zamana kıyasla güvenilirliğin değerlendirilmesi için yapılan Bağımlı Örneklem t-Testi sonuçlarına göre, her iki faktör açısından da çalışma grubunun ön ve son test puanları arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar ışığında Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görüşüne varılmıştır.

Anahtar sözcükler: *Dijital ebeveynlik, dijital ebeveynlik tutumu, geçerlik, güvenilirlik*

Abstract: Digital parenting is defined as parents' attitudes and practices in regulating their children's digital media use. This study aimed to evaluate the psychometric properties of a scale that was developed to measure parents' digital parenting attitudes. The participants of the study were 355 volunteer parents, whose children aged between 6 and 18 and living in Istanbul. The mean age of the participants was 40.9. Additionally, 34 volunteers participated in test-retest reliability analysis that was repeated in three weeks period. The results of explanatory factor analysis revealed a two-dimensional structure that explained the 46.109 % of the total variance. The confirmatory factor analysis results demonstrated an acceptable fit of the model ($\chi^2/sd= 3,305$, GFI= .92, AGFI=.89, CFI=.87, RMSEA=.08 ve RMR=.05). Internal consistency coefficients of the scale were between .724 and .776 and split-half reliability coefficients were between .631 and .764. The test-retest analysis revealed reliability of the measure in time. According to these results, *Digital Parenting Attitude Scale* was assumed to be a valid and reliable measure for assessing parents' attitudes in regulating their children's use of digital media devices.

Keywords: *Digital parenting, digital parenting attitudes, validity, reliability*

¹ Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, gamze.inan@istanbul.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6658-506X>

² Dr., İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, dmutlu@istanbul.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1026-5606>

³ Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, oyilmaz@istanbul.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1122-4558>

Giriş

Dijital teknolojilerdeki ilerlemeler, toplumsal hayatı doğrudan ve hızlı bir biçimde etkilemektedir. Ebeveynler ve çocukları arasındaki ilişki, dijital teknolojilerdeki ilerlemeler ile bu ilerlemelerin günlük hayatta yarattığı etkilerden bağımsız değildir. Zira, günümüzde çocuklar ve ebeveynler iletişim, eğlence ve eğitim için artan fırsatlar sunan pek çok yeni teknolojik araca sahip durumdadırlar. Örneğin 2013 yılında ABD’de ailelerin % 96’sının en az bir televizyona sahip olduğu ve 8 yaş altı çocukların % 36’sının da yatak odasında bir televizyon olduğu rapor edilmektedir (Rideout, 2013). Televizyonun ötesinde, çocuklar evlerinde oyun oynayabilmelerini, internette arama yapabilmelerini ve ekrana dayalı diğer etkinlik türlerini kullanabilmelerini sağlayan birçok dijital medyaya erişebilmektedirler (Lauricella, Wartella & Rideout, 2015). 2017 Yılında 238 ülkeden toplanan verilerle hazırlanan “2017 Yılında Dijital Küresele Bakış Raporu”na göre dünyanın yarısından fazlasında en az bir adet akıllı telefon bulunmakta ve yine aynı raporun Türkiye’ye ait sonuçlarına göre, Türkiye’de mobil cihaz kullananların %95’i cep telefonu sahibiyken, bu telefonların %75’i akıllı telefon niteliği taşımaktadır. Ayrıca, 2017 yılı itibariyle dizüstü ve masaüstü bilgisayar kullanımı %51’lik, televizyon ise %98’lik bir orana sahip olarak görünmektedir. Buna göre, Türkiye’de dijital teknoloji tüketicileri, günlük ortalama 7 saati bilgisayar, 3 saati telefon aracılığıyla internete bağlanarak ve 2 saati televizyon seyrederek geçirdiklerini bildirmektedirler. Özetle, dünyada ve Türkiye’de dijital teknolojilere ulaşma ve dijital medya kullanımı artarak devam etmektedir.

Dijital medyanın günlük hayatın bir parçası olmaya başlaması ile, özellikle çocukların bu yolla ulaşılan eğitim, öğrenme ve eğlence gibi olanaklardan yararlanırken (Higgins, Xiao & Katsipataki, 2012), dijital medya aracılığıyla karşılaşılan risklerden korunmaları önemli bir konu olarak gündeme gelmektedir (Hamer, Stamatakis & Mistras, 2009; Livingstone, Mascheroni, & Staksrud, 2015). Erken yaşlardan itibaren dijital medya ile tanışan çocuklar, özellikle online erişim olanakları sağlayan dijital medya aracılığıyla, şiddet, pornografi, nefret söylemi ve içeriğe gömülü ticari pazarlama mesajları gibi *içerik riskleri* ile; hakaret, istismar, ideolojik beyin yıkama, kişisel verilerin kötüye kullanımı gibi *ilişki (temas) riskleri* ile; kendilerinin faili ya da mağduru oldukları siberzorbalık, kumar, siber suçlar gibi *edim riskleri* ile karşı karşıya kalabilmekteydiler (Livingstone & Haddon, 2009). Çocukların dijital medya araçlarını kullanma sürelerinin uzunluğu ve kullanım sıklıkları da riskler ile karşılaşma açısından belirleyici bir role sahiptir. Buna bağlı olarak uzayan kullanım sürelerinin beden kitle indeksindeki bozulmalar (Canan, Yıldırım, Üstünel, Sinani, Kaleli & Güneş, 2014; Park & Lee, 2017) ve iştahsızlık, uykusuzluk yaşama, mutsuz, umutsuz hissetme gibi olumsuz belirtiler ile ilişkili olduğu bildirilmektedir (Yang, Helgason, Sigfusdottir &

Kristjansson, 2013). Diğer yandan, dijital medya araçları, materyalleri ve kaynakları etkili olarak kullanıldıklarında, özellikle ilkökul yıllarında temel sayma becerilerinin ve okuma-yazma becerilerinin gelişmesinde hem daha hızlı hem de daha derin öğrenme sağlanmasını tetiklemektedir (İskoçya Hükümeti Raporu, 2015). Okul öncesi dönemde tablet bilgisayarları kullanan 3-5 yaş arası çocuklar harf tanıma ve yazma becerilerinde artış göstermektedir; ancak bu artış ebeveynlerle kurulan etkileşimin kalitesine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Neumann, 2014). Benzer şekilde, gerçek sosyal etkileşim koşullarına benzer deneyimler sunan dijital uygulamalar aracılığıyla 24-30 aylık çocukların sözcük öğrenmeleri artırılabilir (Roseberry, Hirsh-Pasek & Golinkoff, 2014). Çeşitli konularda öğrenme deneyimlerini zenginleştirmek için geliştirilen bilgisayar oyunlarının ise, bu amacı gerçekleştirebildikleri ifade edilirken; çocuklar bu araçları sadece eğlenceli oldukları için değil, aksine öğretici ve meraklandırıcı oldukları için tercih ettiklerini söylemektedirler (Iten & Petko, 2016). Özetle, dijital medyanın çocuklar için olumlu ve olumsuz yaşantıları bir arada sunabildiği görülmektedir. Bu noktada, çocukların dijital medyayı etkili kullanımlarının düzenlenmesinde ebeveynlerin tutum ve yaklaşımlarının önemi ortaya çıkmaktadır.

Ebeveynlerin, dijital teknolojilerin çocukları tarafından kullanımına ilişkin görüşlerini inceleyen çalışmalarda ebeveynlerin endişe duydukları noktalar ortaya konmaktadır. Buna göre ebeveynler, genel olarak çocukları tarafından dijital ortamlarda karşılaşılacak riskler konusunda (Lampard, Jurkowski & Davison, 2013; Padilla-Walker, 2006); özellikle fiziksel hareketliliği kısıtladığını düşündükleri için video oyunları hakkında (Wartella, Rideout, Lauricella & Connell, 2014) kaygılanmaktadır. Bununla beraber, anne babalar, kendilerini çocuklarını internet ve video oyunlarının risklerinden koruyabilmek konusunda yeterli deneyim ve bilgiye sahip olarak değerlendirmedikleri için endişelendiklerini (Byron, 2008) söylemektedir. Ancak, ebeveynler, çocuklarının mevcut teknolojileri kullanabilme becerisinin gelişmesini, onların akademik başarısına ve gelecekteki iş başarısına etkisi olacağını düşündükleri için önemli görmektedirler (Ortiz, Green & Lim, 2011). Ebeveynler dijital teknolojilerin, özellikle bilgisayar ve internetin, ev içinde bir tüketim aracı olarak yer almaya başlamasını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda, çocuklarını dijital okuryazarlık konusunda geliştirmek, onları bilgi çağına hazırlamak için bu teknolojileri evlerine aldıklarını söylemişlerdir. Diğer yandan verdikleri bu karar onları iki boyutta kaygılandırmaktadır. Ebeveynler bir yandan evlerine aldıkları bu teknolojilerin riskleri konusunda endişe yaşarken, diğer yandan bu teknolojileri kullanmama kararı alırlarsa çocuklarının öğrenme olanaklarını kısıtlanmış olacaklarını düşündükleri için kaygılanmaktadırlar (Subrahmanyam, Kraut, Greenfield & Gross, 2000). Türkiye’de yapılan bir çalışmada ebeveynler, dijital riskler ve risklere karşı alınabilecek tedbirler konusunda bilgi sahibi olduklarını; ancak bu konuda daha fazla bilgi edinmeye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir (İnan-Kaya, Mutlu-Bayraktar & Yılmaz, baskıda).

Çocukların dijital araçlarda geçirdikleri sürenin, ebeveynlerin bu araçlarda geçirdikleri süreler ve gösterdikleri ebeveynlik tutumları ile yakından ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur (Lauricella ve diğ., 2015; Nikken & Schols, 2015). Valcke, Bonte, Dwever ve Rots'un (2010) çalışmasında, ebeveynlik stillerinin çocukların internet kullanım sıklıkları üzerinde belirleyici olduğunu belirtmektedir. Buna göre, özellikle baskın olarak izin verici yaklaşım gösteren ebeveynlerin çocuklarının, otoriter ebeveynleri olan çocuklara kıyasla daha denetimsiz ve sık olarak teknolojik araçları kullandıkları tespit edilmiştir. Bir başka çalışmada ebeveynlerini ilgisiz olarak algılayan ergenlerin internet bağımlılığı eğilimlerinin, ebeveynlerini koruyucu, otoriter ya da demokratik olarak algılayanlara kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir (Büyükşahin-Çevik & Çelikkaleli, 2010). Benzer şekilde, siber zorbalıkta bulunma, siber zorbalığa maruz kalma, çevrim içinde kendisini bir başkası olarak tanıtmaya gibi risk faktörlerinin ebeveyn tutumlarından nasıl etkilendiğini araştıran bir çalışmada ise, bu davranışların daha sık görülmesinde otoriter ebeveyn tutumunun yordayıcı rolü öne çıkarken, demokratik ebeveyn tutumunun ergenlerin daha gerçekçi davranmalarında rolü olduğu bildirilmiştir (Dilmaç & Aydoğan, 2010). Özellikle ebeveynleri ile kurdukları ilişkilerinde daha yaygın olarak problem yaşayan ve aile içi çatışmaların yaygın olduğu ailelerde ergenler, ebeveyn ilgisini sağlamak ya da saldırganlığı ifade edebilmek için dijital teknolojileri daha sıklıkla kullanmaktadır (Makri-Botsari & Karagianni, 2014). Ebeveynlerinden yeterli destek ve ilgiyi sağlayamayan ergenler, bu desteği ve ilgiyi alabilenlere kıyasla psikolojik olarak daha dengesiz olmakta, olumsuz ve antisosyal davranışları daha fazla gösterebilmekte, ayrıca olumsuz aile ortamından kaçınmak için dijital teknolojileri daha fazla kullanmakta ve buna bağlı olarak teknoloji bağımlılığı riskini daha fazla taşımaktadırlar (Park, Kim & Cho, 2008). Benzer şekilde mobil teknolojilerin ebeveyn tarafından yoğun kullanımı, çocukları ile ilgilenirken ebeveynlerin dikkatlerinin dağılması riskini artırmaktadır. Bu durumu sıkça yaşayan ebeveynlerin, çocuklarına yönelik duyarlılıklarında azalma olduğu gözlenmektedir, ayrıca bu teknolojilerin ebeveyn tarafından yoğun kullanımı aile içi çatışmalarda artışa sebep olabilmektedir (Kildare & Middlemiss, 2017).

Dijital teknolojilerdeki ilerlemeler, ebeveynlerin bu teknolojilere yönelik tutumlarının araştırılması ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Literatürde, ebeveynlerin çocuklarının teknolojik araçları (TV, video oyunlar, mobil medya) kullanma alışkanlıklarını düzenleme davranışları "ebeveyn aracılığı" olarak tanımlanmaktadır (Clark, 2011). Buna göre ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımını düzenlerken ortaya koydukları farklı davranış stilleri sınıflandırılmıştır (Nathanson, 1999; Nikken & Jansz, 2006). Sınırlandırıcı (Kullanım yerini, kullanım süresi ve zamanını sınırlama ve kullanım biçimini teknik destek yardımı ile sınırlandırma), etkin (çocuğu teknolojik araçlar konusunda bilgilendirerek farkındalığını artırma), birlikte kullanım (eğlenme ya

da eğitim amaçlı olarak çocukla birlikte kullanma), izleme (çocuğun bu araçları kullanımı sırasında onu izleme) ve takip (çocuğun kullanım geçmişini sonrasında aracın kaydı üzerinden takip etme) olmak üzere farklı aracılık stratejilerinden bahsedilebilir (Livingstone & Helsper, 2008). Ebeveynlerin dijital medyaya yönelik aracılık davranışları, onların dijital medyaya yönelik tutumları ile ilişkilidir (Clark, 2011; Livingstone & Helsper, 2008; Nikken & Jansz, 2014). Dijital ebeveynlik stratejilerinin anlaşılması ve çocukların ebeveyn aracılığıyla teknolojinin olanaklarından faydalanırken aynı zamanda risklerinden korunabilmesi (Livingstone, Nandi, Banaji & Stoilova, 2017) amacıyla ebeveynlerin tutumlarının geçerli ve güvenilir bir biçimde değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü, tutumlar, iyi yapılanmış bilişsel ve yargısal çerçevelerdir; ve bu sebeple davranışın öngörülmesinde, kalıcı ve tutarlı belirleyiciler olarak kabul edilirler (Albarracín, Wang, Li & Noguchi, 2008). Bu amaçla, bu çalışmada, çocuklarının dijital medya araçlarını kullanımlarına yönelik ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesinde kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Ebeveynlerin çocuklarının dijital medya araçlarını kullanımlarına yönelik tutumlarını değerlendiren birkaç ölçme aracına (Lauricella ve diğ., 2015; Nikken & Schols, 2015) rastlanmaktadır. Lauricella ve arkadaşları (2015), ebeveynlerin farklı dijital araçlara yönelik tutumlarını “ebeveyn tutum grubu” olarak veren Likert tipi bir ölçme aracı geliştirmiştir. Nikken ve Schols (2015) ise, ebeveynlerin, çocuklarının maruz kaldıkları dijital medya içeriklerine yönelik olumlu ve olumsuz değerlendirmelerine odaklanan, dört boyutlu bir ölçme aracı geliştirmiştir. Bununla beraber, çoğunlukla çalışmalarda ebeveynlerin tutumları teknolojiye yönelik genel tutum ölçekleri (Livingstone & Helsper, 2008) ya da bazı anket soruları (Livingstone ve diğ., 2011; Palaiologou, 2016) aracılığıyla incelenmiştir. Örneğin, bir araştırmada internete yönelik ebeveyn tutumları ölçülürken, 6-17 yaş arasında internetin çocuğun gelişimi ve öğrenmesinde yararlı olup olmadığı ve internetin günlük hayatın ayrılmaz bir parçası olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre, ebeveynlerin bilgi düzeyleri ve internetin sağladığı olanaklardan tatmini arttıkça, tutumlarının da olumlu yönde değiştiği belirlenmiştir (Wong, 2010). Benzer şekilde bir başka çalışmada, ebeveynlerin tutumları, dijital medyanın çocukları üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri konusundaki inançlarını değerlendiren anket soruları ile incelenmiştir (Kostyrka- Allchorne, Cooper & Simpson, 2017).

Dijital ebeveynlik, her yaşta çocuğun dijital medya araçlarından yararlanması ve diğer yandan dijital medya kullanımına bağlı risklerden korunabilmesi açısından önem taşımaktadır. Ancak özellikle, okul çağı ve ergenlik dönemindeki çocukların bu teknolojilere ulaşma olanakları artmakta ve ebeveynlerin çocuklarının bu teknolojileri kullanmaları konusundaki sorumlulukları karmaşıklaşmakta ve çeşitlenmektedir. Çünkü, okul dönemi ile birlikte çocukların bu teknolojileri

akademik ve öğrenme amaçları ile kullanma ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır (İnan-Kaya ve diğ., baskıda). Benzer şekilde bu yaştan itibaren kullanım sırasında özellikle risklerin değerlendirilmesinde ebeveyn ve çocuk arasında görüş ayrılıkları gözlenmektedir (Staksrud & Livingstone, 2009). Bu nedenle, çalışmada 6-18 yaş arasında çocukları olan ebeveynlerin bu dijital medya araçlarının çocukları tarafından kullanımına yönelik tutumlarının değerlendirilmesine odaklanılmıştır.

Ebeveynliğin temel amaçları, çocuğun sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, gelecekte üretken bir yetişkin olmak üzere hazırlanması ve kültürel değerlerin çocuğa aktarılması, bir başka ifade ile çocuğun sosyalizasyonudur. Ebeveyn olmak ise, çocukların yetiştirilmesi ve sosyal hayata kazandırılması amaçlarına yönelik tutumlar, algılar, beklentiler, değerler ve faaliyetler bütünü olarak anlam kazanan bir inanç sistemini ifade eder (Darling & Steinberg, 1993). Dijital teknolojilerdeki hızlı ilerlemeler çocuk ve ebeveyn ilişkisine yeni boyutlar eklemektedir. Çocukların dijital teknolojilerin risklerinden korunabilmeleri; aynı zamanda bu teknolojilerin sundukları öğrenme olanaklarından en iyi düzeyde yararlanabilmelerinde, ebeveynlerin yaklaşımlarının daha ayrıntılı anlaşılması gerekmektedir. Zira, çocuk ve ebeveyn arasında kurulan ilişki, çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel, fiziksel ve moral gelişiminde belirleyici role sahiptir. Tutumlar, kişilerin bir konu hakkındaki bilişsel, duyuşsal değerlendirmeleri ile bu değerlendirmelere bağlı olarak ortaya koyabilecekleri davranış eğilimlerini ifade eder (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2016). Bu açıdan, ebeveynlerin çocuklarının öğrenme ihtiyaçlarına uygun, güvenli ortamları yaratabilme ve yönetmede uygun dijital aracılık davranışlarını işe koşabilmeleri, bu davranışların seçiminde etkili olan (Clark, 2011; Livingstone & Helsper, 2008; Nikken & Jansz, 2014) tutumlarının anlaşılabilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, çalışmada ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımındaki ebeveynlik tutumlarının araştırılmasına odaklanılmış, ebeveynlerin dijital medyanın sunduğu fırsatlar ve riskler karşısındaki tutumlarının incelenmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışma, Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliğini belirlemeye yönelik olarak hazırlanan ölçekleme temelli bir araştırmadır.

Çalışma Grubu

Geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçeğin uygulamasına; çocukları 6-18 yaşları arasında olan, İstanbul ili içerisinden elverişli örnekleme ile ulaşılan, 355 ebeveyn katılmıştır. Çalışma grubunun yaş ortalaması 40.9'dur. Çocukla yakınlıklarına ilişkin verilere bakıldığında; %70'inin anne, %26.9'unun baba ve %3.1'inin diğer yakınlar olduğu görülmüştür. Eğitim düzeylerine göre

katılımcıların, sırasıyla en fazla lisans (%28.5), sonrasında lise (%24.3) ve ilkokul (%20.8) mezunu oldukları görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1

Çalışma Grubunun Eğitim Düzeyleri

Eğitim Düzeyi	f	%
İlkokul	74	20.8
Ortaokul	48	13.5
Lise	86	24.2
Önlisans	19	5.4
Lisans	101	28.5
Lisansüstü	27	7.6
Toplam	355	100

Ölçeğin test-tekrar test çalışması ise 34 ebeveynin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Test-tekrar test uygulaması katılımcıların yaş ortalaması ise 41.19'dur. Geçerlik ve güvenirlikle ilgili analiz, ölçeğin üç hafta sonra, 34 kişilik aynı ebeveyn grubuna tekrar uygulaması ve analiz edilmesi ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilme Süreci

Bu araştırmada, çalışmanın amacı doğrultusunda *Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği* hazırlanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi sırasında; öncelikle teknoloji tutumları, ebeveynlik yaklaşımları ve ebeveyn aracılığı konusunda literatür taraması yapılmış; ardından hepsinin birbiri ile ilişkisi üzerine çalışılarak ölçek maddeleri yazılmıştır. Ölçeğin hazırlanan ve analizle alınan ilk hali, 13 maddeden oluşmakta olup beşli (Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum) likert ölçeklendirme üzerinden yanıtlanmaktadır. Hazırlanan bu ilk formda maddeler yazılırken, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya araçlarını kullanımlarına yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlayan, bilişsel ve duyuşsal ifadeler seçilmeye çalışılmış; maddeler arasında olumlu ve olumsuz ifadeler yer verilmesine ve olgusal ifadelerin olmamasına özen gösterilmiştir. Maddeler sade ve anlaşılır bir dille ifade edilmiştir. Tek maddede birden fazla yargı/düşünce/duyuş ifadesi yer almaması sağlanmıştır. Bir başka ifade ile, olumlu ya da olumsuz bir yargıyı değerlendiren bir maddeden alınan yüksek puan, o yöndeki tutumun gücünü göstermektedir. Ölçekte, maddelerde ifade edilen görüşlere yönelik onaylamayı göstermek için “tamamen katılıyorum” (5) ve “katılıyorum” (4) ifadeleri; görüşleri onaylamamayı göstermek için ise “hiç katılmıyorum”(1) ve “katılmıyorum”(2) ifadeleri kullanılmıştır. Maddeler hakkında olumlu veya olumsuz bir görüşün bulunmadığını belirtmek için ise “kararsızım”(3) ifadesine yer verilmiştir.

Bir konu ile ilgili kapsamın belirlenmesinin bir yargılamayı gerektirmesi yanı sıra, bir ölçme aracında yer alan tanımların alandaki diğer uzmanlar ve aracı geliştiren araştırmacılar için ortak olması gerekliliğinden (Tavşancıl, 2010) yola çıkarak; hazırlanan 13 maddenin kapsam ve görünüş geçerliliğini sağlamak, anlaşılabilirliğini değerlendirmek amacıyla, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme ile Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanlarından 3 akademisyenin uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca, ölçeğin anlaşılabilirliğinin değerlendirilmesi için, 10 ebeveynen sesli düşünme tekniği ile maddeleri okuyarak cevaplamaları ve anlaşılmayan kısımları ifade etmeleri istenmiş, alınan geribildirimler doğrultusunda maddelerde düzeltmeler yapılarak anlaşılabilirliği artırılmıştır. Bunların yanı sıra; benzer ölçek maddeleri, ölçek geliştirme konusundaki çalışmalardaki maddelerin ifade ediliş şekli ve literatürdeki ölçek maddelerinin yazımında dikkat edilmesi gereken noktalar konusundaki bilgilerden de yararlanılmıştır (Yavuz & Coşkun, 2008; Çelik & Kahyaoğlu, 2007; Rosen, Whaling, Carrier, Cheever & Rokkum, 2013; Tezbaşaran, 1996). Ölçeğin 13 maddelik son hali, 2016 yılı Aralık ayı ile 2017 yılı Mart ayları arasında 355 ebeveyne uygulanmış, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi bu veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Test-tekrar test güvenirliliğinin belirlenebilmesi için ise 2017 yılı Nisan ayının ilk haftasında ulaşılan 34 ebeveyn, üç hafta sonra tekrar uygulamaya katılmıştır.

Verilerin Analizi

Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği, çalışma grubuna uygulandıktan sonra, ölçeğin psikometrik özelliklerini ortaya koymak için istatistiksel analizler yapılmıştır. İlk olarak ölçeğin yapı geçerliği incelenmiş, bu amaçla Açımlayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Ölçeğin güvenirliliği iç tutarlık, test yarılama ve test-tekrar test yöntemleriyle incelenmiştir. Bağımlı Örneklem t-Testi ile tekrarlı ölçümler karşılaştırılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS 20.0 ve AMOS 24 programları kullanılarak analiz edilmiştir.

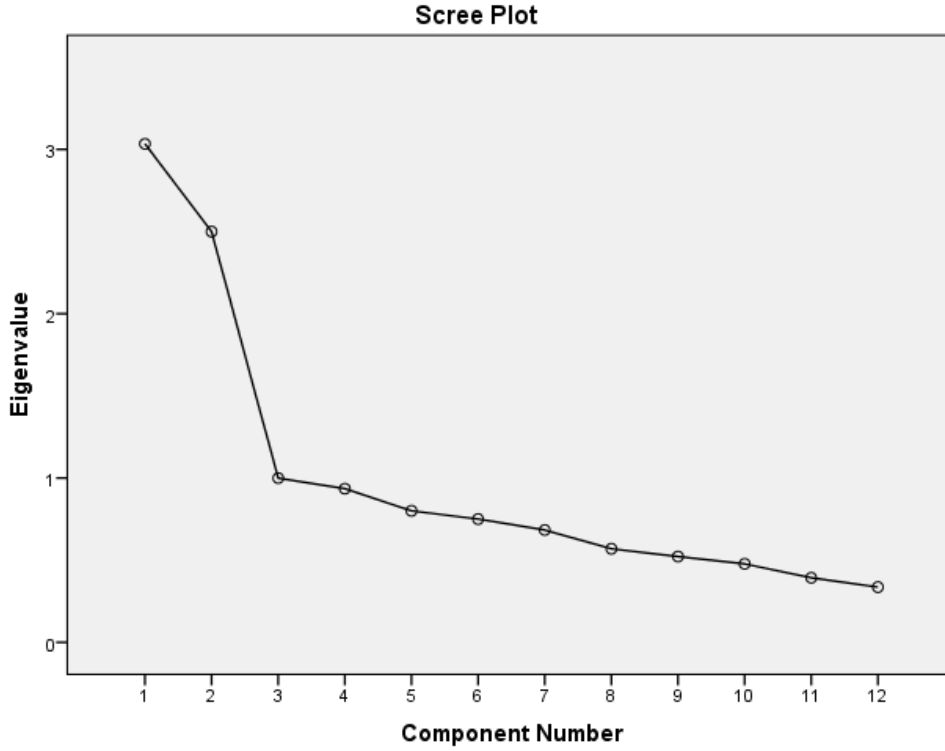
Bulgular

Yapı Geçerliği İle İlgili Bulgular

Açımlayıcı faktör analizi. Ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını değerlendirmek öncelikle, örneklem büyüklüğünün değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir. Örneklem büyüklüğü ile ilgili literatürde farklı görüşler önesürülmüştür. Faktör analizi yapılabilmesi için çalışmadaki en az katılımcı sayısının 100 olması gerektiği ifade edilmekle birlikte (Büyüköztürk, 2002), güvenilir sonuçlar elde etmek için katılımcı sayısının en az 200 olması gerektiğini belirten (Kline, 1994) görüşler yanısıra, katılımcı sayısının ölçekteki madde sayısının 10 katından fazla olmasının gerektiğini belirten yorumlar bulunmaktadır (Field, 2009). Bu ölçütlerden en az ikisinin

karşılanması önerilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2012). Bu çalışmada, 355 katılımcı ile örneklem büyüklüğü sayıltısı karşılanmaktadır. Ölçeğin faktör analizine uygunluk koşullarını karşılayıp karşılamadığını değerlendirmek amacıyla ikinci adımda, Kaiser Meyer Olkin (KMO) ve Barlett Küresellik Testleri yapılmıştır. KMO testi, çalışma grubunun yeterliğini göstermek amacıyla yapılmış olup 0.6 ve üzerindeki değerler iyi olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2010; Can, 2013). Bu çalışmada, 13 madde üzerinden yapılan analizde, KMO örneklem uygunluk katsayısının .762 olduğu; korelasyon matrisinin birim matrisine eşit olup olmadığını değerlendirmek için yapılan Barlett Küresellik Testi'nin ise anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2=1121.035$, $sd=78$, $p<0.05$). Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, veri setinin faktör analizine uygun olduğuna karar verilerek analize başlanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi için faktör yüklerinin en az .30 olması önerilmektedir (Büyüköztürk, 2010). Tüm maddeler için temel bileşenler analizi kapsamında, açımlayıcı faktör analizi için yapılan ilk analizde bileşen matriksi incelenmiş ve tüm maddelerin faktör yüklerinin .30'dan büyük olduğu görülmüştür. Onüçüncü maddenin ise bir faktörde sahip olduğu yük değeri ile diğer faktörde sahip olduğu yük değeri arasındaki farkın en az 0.10 olması şartını taşımadığı görülerek madde çıkartılmış (Büyüköztürk, 2010) ve analiz 12 madde üzerinden yeniden yapılmıştır. Onüçüncü madde analizden çıkartıldıktan sonra, KMO örneklem uygunluk katsayısının .764 ve Barlett Küresellik Testi'nin ise anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2=1015.601$, $sd=66$, $p<0.05$). Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, veri setinin faktör analizine uygun olduğu değerlendirilmiştir. Temel bileşenler yöntemi ve oblik döndürme ile gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi sonucunda, toplam varyansın %46.109'unu açıklayan iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu döndürme tekniği, faktörlerin, ebeveynlerin dijital medya araçlarının çocukları tarafından kullanımında sahip oldukları birbiri ile ilişkili iki tutumu karşılama (Lauricella ve diğ., 2015; Nikken & Schols, 2015) nedeniyle kullanılmıştır. Aynı zamanda çizgi grafiği (scree plot) üzerindeki kırılma noktası incelenerek ölçeğin iki faktörlü bir yapıda olduğu gözlenmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Dijital ebeveynlik tutum ölçeği yığılma grafiği

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan iki boyut, “*Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama*” ve “*Dijital Medya Risklerinden Koruma*” olarak adlandırılmıştır. *Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama* boyutunda, faktör yükleri .513 ile .808 arasında değişmekte ve bu boyut varyansın %25.281’ini açıklamaktadır. *Dijital Medya Risklerinden Koruma* boyutunda ise faktör yüklerinin .500 ile .730 arasında değiştiği ve bu boyutun ise toplam varyansın %20.828’ini açıkladığı görülmüştür. Ölçek maddelerinin iki faktörlü yapıdaki yüklerine ve açıkladıkları varyans oranlarına ilişkin bilgileri gösteren bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler ve Maddeler	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri
Faktör 1 - Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama	
M6. Çocuğumun teknolojik araçları kullanma becerilerini artırması beni memnun eder	.808
M2. Çocuğumun teknolojik araçları kullanma konusundaki pratikliği beni memnun eder.	.773
M10. Çocuğumun teknolojik araçları kullanma becerilerine sahip olmasının, geleceği için gerekli olduğunu düşünürüm.	.725
M5. Çocuğumun dersleriyle ilgili yapacağı çalışmalarda teknolojik araçlara başvurması hoşuma gider.	.676
M1. Çocuğumun teknolojik araçları faydalı bir amaç için kullanması beni memnun eder.	.606
M12. Teknolojik araçları ailenin ortak etkinliklerinde (eğlence, iletişim, gibi) kullanmak hoşuma gider.	.513
Açıklanan Varyans (%)	25.281
Faktör 2 - Dijital Medya Risklerinden Koruma	
M4. Çocuğumun teknolojik araçları kullanmasının neden olabileceği zararlar beni endişelendirir.	.730
M7. Çocuğumun teknolojik araçları kullanırken karşılaşılabileceği riskler beni kaygılandırır.	.701
M8. Çocuğumun teknolojik araçları kullanırken geçirdiği zamanı sınırlamam gerektiğini düşünürüm.	.695
M3. Çocuğumun teknolojik araçları kullanması sonucu, çevresi ile iletişiminin azalabileceğini düşünüyorum.	.643
M9. Çocuğumun teknolojik araçları saatlerce kullanması hoşuma gitmez.	.588
M11. Teknolojik araçları, ödevleri dışında kullanmasının çocuğumun okul başarısını olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	.500
Açıklanan Varyans (%)	20.828
Açıklanan Toplam Varyans (%)	46.109

Yapı geçerliliğine ek kanıt olarak ölçeğin boyutları ve genel toplam puanı arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Korelasyon testi yapılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3

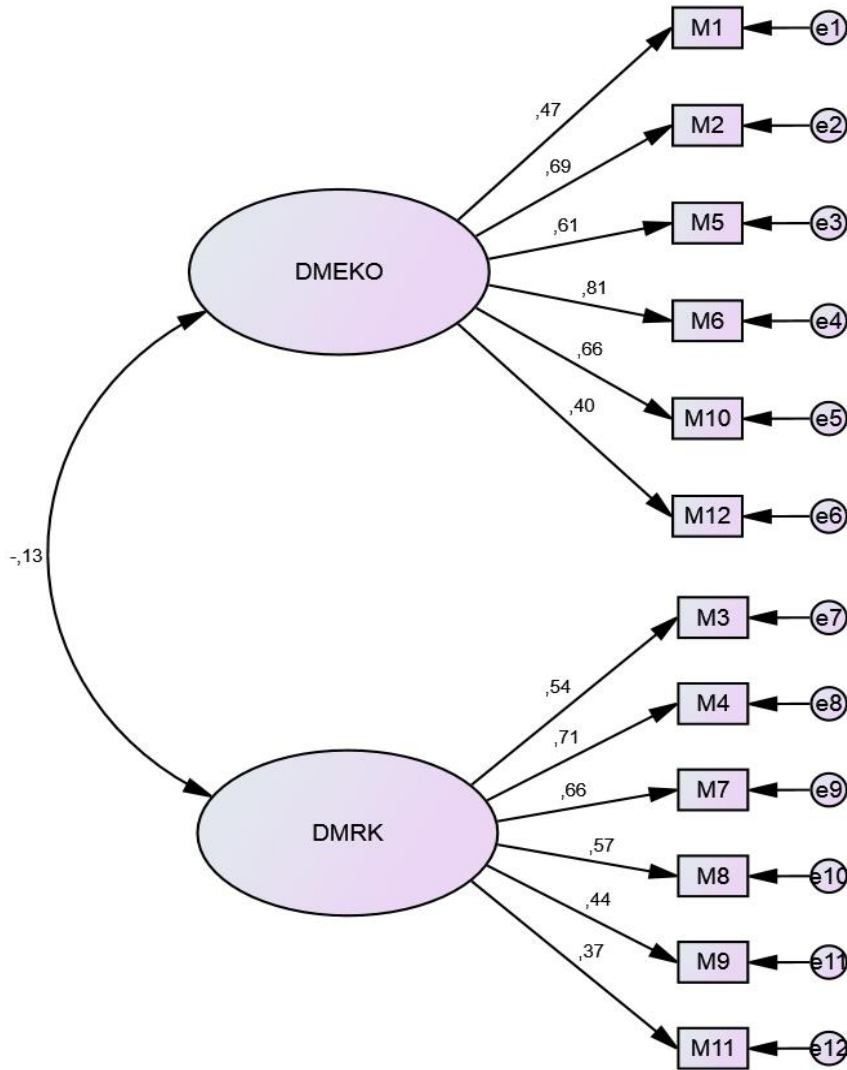
Ölçeğin Boyutları ve Genel Toplam Puan Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Katsayıları

	Tüm Ölçek Puanı	Faktör 1	Faktör 2
Tüm Ölçek Puanı	1		
Faktör 1	.665*	1	
Faktör 2	.671*	-.108	1

* $p < 0.05$

Tablo 3'te görüldüğü gibi, ölçekten elde edilen toplam puan ile birinci faktörle ($r=.665$) orta düzeyde ve toplam puan ile ikinci faktörle de ($r=.671$) orta düzeyde, anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Doğrulayıcı faktör analizi. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen iki faktörlü yapının geçerliğinin sınanması için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Analiz, maksimum olabilirlik yöntemi ile yapılmıştır. Yapılan doğrulayıcı analizde, iki faktörlü modelin uyum indeksleri incelenmiş ve minimum ki-kare değerinin ($\chi^2=175.191$, $N=355$, $p=.00$) anlamlı olduğu, χ^2/sd değerinin ise 3,305 olduğu görülmüştür. Bu değer, 5'ten küçük olması sebebiyle kabul edilebilir bir değerdir (Meydan & Şeşen, 2011; Schumacker & Lomax, 2004). Analiz sonucunda ulaşılan uyum indeksi değerleri ise GFI=.92, AGFI=.89, CFI=.87, RMSEA=.08 ve RMR=.05 olarak tespit edilmiştir. GFI indeksinin .90'ı geçmesi, CFI değerinin ise .93'ü geçmesi kabul edilebilir uyuma işaret ederken (Byrne, 1994), CFI indeksi için .85 ve üzerinin de kabul edilebilir olduğu ifade edilmektedir (Bollen, 1989). AGFI için .85 değeri kabul edilebilir uyumu ve .90 değeri ise mükemmel uyumu ifade etmektedir (Schermelleh-Engel & Moosbrugger, 2003). RMSEA için .08 kabul edilebilir uyum ölçütü olarak alınmaktadır (Brown & Cudeck, 1993; Stieger, 1990). RMR için ise .05 değeri mükemmel uyuma ve .10 değeri kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir (Hu & Bentler, 1999). Buna göre, doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen uyum iyiliği indekslerinin modelin uyumu için kabul edilebilir olduğu gözlenmiştir. Modele ilişkin faktör yükleri Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği'ne İlişkin Yol Diyagramı, Faktör Yükleri ve Hata Varyansları (DMEKO: Dijital Medyayı Etkili Kullanımını Onaylama boyutu, DMRK: Dijital Medya Risklerinden Koruma boyutu)

Güvenirlilik İle İlgili Bulgular

Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği'nin güvenirliğini belirlemek amacıyla, iç tutarlılık ve test tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada 355 ebeveynden elde edilen veriler üzerinden, her iki boyut için ayrı ayrı ve ölçekteki tüm maddeler için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre, ölçeğin *Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama* altboyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .776, *Dijital Medya Risklerinden Koruma* alt boyutu için .724 olarak bulunmuştur. Güvenirlik katsayısının .60 ve üzerinde olması ölçeğin güvenirliği için yeterli

görülmektedir (Şeker & Gençdoğan, 2006). Test yarılama aracılığıyla elde edilen iç tutarlık katsayıları ise iki alt boyut için sırasıyla, .764 ve .631'dir. Analizlere ilişkin sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4
Faktörlerin ve Ölçeğin Güvenirlik Katsayıları

Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği	N	Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı	Test Yarılama İç Tutarlılık Katsayısı
Faktör 1	355	.776	.764
<i>Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama</i>			
Faktör 2	355	.724	.631
<i>Dijital Medya Risklerinden Koruma</i>			

Ölçeğin zamanla değişmezliğini göstermek için ise, test-tekrar test yöntemi ile ölçek 34 kişilik bir katılımcı grubuna üç hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Test-tekrar teste katılan ebeveynlerin yaş ortalaması 41.19'dur. İki ölçüm için yapılan güvenilirlik analizine bakıldığında, her iki boyut için ayrı ayrı Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre, ön test için *Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama* altboyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .659, son test için ise .642 olarak bulunmuştur. *Dijital Medya Risklerinden Koruma* alt boyutunun ön test için iç tutarlılık katsayısı .700, son test için .750 olarak tespit edilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5
Test-Tekrar Test Güvenirlik Sonuçları

Faktör 1	N	Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı
<i>Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama</i>		
Ön Test	34	.659
Son Test	34	.642
Faktör 2	N	Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı
<i>Dijital Medya Risklerinden Koruma</i>		
Ön Test	34	.700
Son Test	34	.750

İki ölçüm arasındaki farka bakılmak üzere yapılan Bağımlı Örneklem t-Testi sonuçlarına göre, birinci faktör açısından çalışma grubunun ön ve son test puanları arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0.05$, $t=0.091$, $sd=33$, Tablo 6). Benzer şekilde, ikinci faktör açısından da ön test ve son test arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0.05$, $t=0.348$, $sd=33$, Tablo 6).

Tablo 6

Birinci ve İkinci Faktörler İçin Çalışma Grubunun Test Tekrar Test Puanlarına İlişkin Bağımlı Örneklem t-Testi Sonuçları

Faktör		N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Faktör 1 <i>Dijital Medyanın Etkili Kullanımını Onaylama</i>	Ön Test	34	24.32	2.47			
	Son Test	34	24.26	2.85	33	.091	.928
Faktör 2 <i>Dijital Medya Risklerinden Koruma</i>	Ön Test	34	25.79	2.47			
	Son Test	34	25.52	2.85	33	.348	.730

p>0.05

Sonuç ve Öneriler

Dijital teknolojilerin çocuklar tarafından kullanımındaki hızlı artış, ebeveynlerin dijital teknolojilere yönelik tutumları ve bunlar doğrultusunda hayata geçirdikleri aracılık stratejilerinin önemine dikkat çekmektedir (Livingstone, Ólafsson, Helsper, Lupiáñez-Villanueva, Veltri & Folkvord, 2017; Zaman & Neuwen, 2016). Çocukların dijital teknolojiler aracılığıyla sunulan öğrenme olanaklarından faydalanabilmesi ve aynı zamanda bu teknolojilerin taşıdığı risklerden korunabilmesi için, ebeveyn farkındalığının artırılmasına ihtiyaç vardır. Erken dönemlerden itibaren çocukların dijital teknolojileri kullanım alışkanlıkları, ev ortamında bu teknolojilere nasıl yaklaşıldığından ve ebeveynlerin kullanım alışkanlıklarından etkilenmektedir (Wartella ve diğ., 2014; Wong, 2010). Dijital çağda ebeveynlik olgusunun araştırılması oldukça kısa bir geçmişe sahiptir ve ebeveynlerin bu konudaki tutumlarının anlaşılması konusunda geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçtan hareketle çalışmada, dijital medyanın çocuklar tarafından kullanımına yönelik ebeveyn tutumlarını değerlendirmeyi amaçlayan bir ölçme aracının geliştirilmesine odaklanılmıştır.

Ölçeğin geçerliğinin incelenmesi için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ebeveyn tutumları iki faktörlü bir yapı olarak gözlenmiştir. Bu iki faktörlü yapı, toplam varyansın %46.1'ini açıklamaktadır. Ölçeğin alt boyutları her iki boyutta da altı madde olmak üzere, Dijital Medyanın

Etkili Kullanımını Onaylama ve Dijital Medya Risklerinden Koruma olarak adlandırılmıştır. İlk boyut, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya araçlarını kullanmasını onaylama ve destekleme yönündeki görüşlerini değerlendiren ifadelerden oluşmakta ve varyansın %25.281'ini açıklamaktadır. İkinci boyut ise varyansın % 20.828'ini açıklayan, dijital medya kullanırken çocukların karşılaşılabileceği riskler hakkında ebeveynlerin tutumlarını değerlendiren maddelerden oluşmaktadır. Elde edilen bu iki faktörlü yapının doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek için maksimum olabilirlik yöntemi ile yapılan doğrulayıcı faktör analizinde modelin uyum indeksleri incelenmiş ve bu değerlerin modelin uyumu için yeterli olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlık (Cronbach Alpha), test-tekrar test ve test yarılama yöntemleri ile hesaplanmıştır. Psikolojik ölçme araçlarının güvenilirliğinin hesaplanmasında güvenilirlik katsayısının .60 ve üzerinde olması yeterli (Şeker & Gençdoğan, 2006), .70 ve üzerinde olması ise iyi olarak kabul edilmekte ve bu değerleri karşılayan araçların güvenilir olduğu ifade edilmektedir (Field, 2009). Ölçeğin her iki alt boyutu için hesaplanan Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı sırasıyla, .776 ve .724, test yarılama güvenilirlik katsayıları ise .764 ve .631'dir. Buna göre, geliştirilen ölçme aracı güvenilir olarak nitelenebilir.

Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği'nin psikometrik bulguları, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu yönündedir. Bu ölçme aracı, 6-18 yaş arasında çocukları olan Türk ebeveynlerin dijital medyanın çocukları tarafından kullanılmasına yönelik tutumlarının değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Ebeveynlerin dijital medya araçlarının çocukları tarafından kullanımına yönelik tutumlarının, literatürle de uyumlu olarak, bu teknolojilerin sağladığı olanaklara karşı olumlu; ancak risklerinden dolayı bu teknolojilerin kullanılması konusunda olumsuz olarak değişebildiği gözlenmiştir. Ancak bu iki eğilim birbiri ile ilintilidir. Ebeveynlerin bu tutumları, dijital teknolojilerin çocuklarının hayatında vazgeçilmez bir yeri olmaya başladığına dair kabulleri ile ilişkili görünmektedir. Zira ebeveynlerin büyük çoğunluğu bu teknolojilerin kullanımını düzenlemek ile ilgili beceriler kazanmak isterken, sadece % 9'u çocuklarını bu teknolojilerden tamamen uzaklaştırmak istemiştir (İnan-Kaya ve diğ., baskıda). Benzer biçimde, ebeveynler, çocuklarının gelişiminde dijital medya araçlarının hızlandırıcı ve kolaylaştırıcı rolü olduğuna inandıklarında, küçük yaşlardaki çocuklarının (2-7 yaş) dahi bu araçları kullanması konusunda olumlu tutum göstermektedirler (Vittrup, Snider, Rose & Rippy, 2016)

Bu çalışmanın bulgularına göre, ebeveynlerin dijital medya araçlarının çocukları tarafından kullanımına yönelik tutumları, onların etkin kullanımını teşvik etme ve onları olası risklerden koruma biçimde farklılaşmaktadır. Ancak, ölçeğin, sosyoekonomik özellikleri, dijital teknolojileri kullanma yeterlilikleri ve bu teknolojileri kullanma amaçları açısından farklılık gösteren ebeveyn

örneklemelerinde uygulanması, ölçme aracının kullanılabilirliğinin artırılması açısından gerekli görülmektedir. Ebeveynlerin teknolojiyi kullanma konusundaki yeterliliklerinin, çocuklarının bu teknolojileri kullanımına yönelik tutumları üzerinde belirleyici rolü olabileceği bildirilmektedir. Buna göre, ebeveynler dijital okuryazarlıkları açısından yeterli olduklarında izin verici aracılık stratejilerinin; hem ebeveyn hem de çocuk dijital okuryazarlık becerileri açısından zayıf olduğunda ise sınırlandırıcı aracılık stratejilerinin uygun olabileceği öne sürülmektedir (Livingstone, Ólafsson, ve diğ., 2017). Bu manada, çalışmada geliştirilen ölçme aracının, dijital ebeveynlik aracılık davranışlarının hazırlayıcısı olan tutumlar açısından ebeveynlerin nasıl eğilimlere sahip olduklarının anlaşılabilmesi için katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir.

Gelecek çalışmalarda, özellikle dijital ebeveynliğin bir diğer boyutu olan ebeveyn aracılığı stratejilerinin ebeveyn tutumları ile ilişkisinin incelenmesi önerilmektedir. Ebeveynlerin sahip oldukları tutumların geçerli ve güvenilir olarak ölçülebilmesi onların dijital aracılık stratejilerinin geliştirilmesinde başlangıç noktasıdır. Türk ebeveynlerin hangi aracılık stratejilerini hangi tutumlar ile ilişkili olarak ortaya koyduğunun anlaşılması, çocukların dijital teknolojilerden yararlanırken risklerden korunabilmeleri hususunda ebeveynlere yönelik yürütülecek farkındalık artırma müdahalelerinin de içeriğine katkı sağlayıcı olacaktır. Daha önce de belirtildiği gibi, çocukların bu teknolojileri kullanmaları ebeveynleri ile kurdukları ilişkinin niteliğinden etkilenmektedir. Dolayısıyla ebeveynlerin genel olarak ebeveynliğe, özel olarak ise dijital ebeveynliğe yönelik bilişsel inançlarının ve duyuşsal yaklaşımlarının ölçülmesinde, çalışmada geliştirilen aracın katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Diğer yandan, ebeveynlerin, dijital ebeveynlik tutumlarının anlaşılmasında katkısı olmakla birlikte bu çalışmanın bir sınırlılığı, 6-18 yaş arasındaki çocukların ebeveynlerinin tutumlarına odaklanmış olması, daha erken dönemlerde ebeveynlerin dijital medya araçlarının çocukları tarafından kullanımını nasıl değerlendirdiklerini incelememiş olmasıdır. Bu yöndeki sınırlılık, daha erken dönemlere ait gelişimsel özellikleri de dikkate alarak, ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi ile aşılanacaktır. Bu amaçla ileriki araştırmalarda, çalışmada geliştirilen ölçme aracının daha erken yaş dönemleri için de uyarlanabilir olup olmadığının araştırılması önerilir.

Teşekkür

Sayın editörlere ve çalışmamız ile ilgili sağladıkları değerli geribildirimler için sayın anonim hakemlere içtenlikle teşekkür ederiz.

Kaynakça

Albarracín, D., Wang, W., Li, H., & Noguchi, K. (2008). Structure of attitudes: Judgments, memory, and implications for change W.D. Crano ve R. Prislin (Ed). *Attitudes and Attitude Change*, içinde (19- 40). NY: Psychology Press, Taylor & Francis.

- Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. NY: Wiley.
- Brown, M. & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. K. Bollen & J. Long, (Eds), *Testing Structural Equation Models* (s.136–162). London: Sage Publications.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 32, 470- 483.
- Büyükşahin-Çevik, U., & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Byrne, B. M. (1994). *Structural equation modeling with EQS and EQS/Windows*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Byron, T. (2008). Safer children in a digital world: The report of the Byron Review: Be safe, be aware, have fun. http://dera.ioe.ac.uk/7332/7/Final%20Report%20Bookmarked_Redacted.pdf
- Can, A. (2013). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canan F., Yıldırım O., Ustunel-Yıldırım, T., Gjergji, S., Kaleli-Hisarvant, A., Gunes C., & Ataoglu, A. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(1), 40-45. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0733>
- Clark, L. S., 2011. Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory*, 21(4), 323–343. doi: 10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x
- Çelik, H. C. & Kahyaoğlu, M. (2007). İlköğretim öğretmen adaylarının teknolojiye yönelik tutumlarının kümeleme analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(4), 571-586.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Dilmaç, B., & Aydoğan, D. (2010). Parental attitudes as a predictor of cyber bullying among primary school children. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 67, 167-171.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London: SAGE Publications Ltd. [L¹]_{SEP}
- Hamer, M., Stamatakis, E. & Mistras, G. (2009). Psychological distress, television viewing and physical activity in children aged 4 to 12 year. *Pediatrics*, 123 (5), 1263-1268.
- Higgins, S., Xiao, Z., & Katsipataki, M. (2012). *The impact of digital technology on learning: A summary for the education endowment foundation*. Durham, UK: Education Endowment Foundation and Durham University.
- Hu, L.T., & Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural Analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.

- İskoçya Hükümeti Raporu (2015). *Literature review on the impact of digital technology on learning and teaching*. Scottish Government. <http://dera.ioe.ac.uk/24843/1/00489224.pdf>
- Iten, N., & Petko, D. (2016). Learning with serious games: Is fun playing the game a predictor of learning success?. *British Journal of Educational Technology*, 47(1), 151-163.
- İnan-Kaya, G., Mutlu-Bayraktar, D., & Yılmaz, Ö. (Baskıda). Digital parenting: Perceptions on digital risks. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalcılar, Z. (2016). *Düünden bugüne insan ve insanlar* (18. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kildare, C. A., & Middlemiss, W. (2017). Impact of parents mobile device use on parent-child interaction: A literature review. *Computers in Human Behavior*, 75, 579-593.
- Kline P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. London: Routledge.
- Kostyrka- Allchorne, K., Cooper, N. R., & Simpson, A. (2017). Touchscreen generation: children's current media use, parental supervision methods and attitudes towards contemporary media. *Acta Paediatrica*, 106(4), 654-662.
- Lampard, A.M., Jurkowski, J.M., & Davison, K.K. (2013) Social-cognitive predictors of low-income parents' restriction of screen time among preschool-aged children. *Health Education ve Behavior*, 40 (5), 526-530.
- Lauricella, A. R., Wartella, E., & Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11-17.
- Livingstone, S. & Haddon, L. (2009). EU Kids Online: Final report. Deliverable D6.5 for the EC Safer Internet Plus Programme. London: EU Kids Online, LSE. <http://eprints.lse.ac.uk/24372/>
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's Internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581-599.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *Risks and safety on the Internet: e perspective of European children*. EU Kids Online, LSE: *Full findings*. London, England.
- Livingstone, S., Mascheroni, G. & Staksrud, E. (2015). Developing a framework for researching children's online risks and opportunities in Europe. London: EU Kids Online. <http://eprints.lse.ac.uk/64470/>
- Livingstone, S., Nandi, A., Banaji, S. & Stoilova, M. (2017). Young adolescents and digital media: uses, risks and opportunities in low- and middle-income countries: a rapid evidence review. Gage, London, UK. <http://eprints.lse.ac.uk/83753/>
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A., & Folkvord, F. (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 67(1), 82-105.
- Makri-Botsari, E. & Karagianni, P. (2014). Cyber-bullying in Greek adolescents: The role of parents. *Procedia—Social and Behavioral Sciences*, 116, 3241-3253.

- Meydan, C.H. & Şeşen, H. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Nathanson, A. I. (1999). Identifying and explaining the relationship between parental mediation and children's aggression. *Communication Research*, 26(2), 124-143.
- Neumann, M. M. (2014). An examination of touch screen tablets and emergent literacy in Australian pre-school children. *Australian Journal of Education*, 58(2), 109-122.
- Nikken, P., ve Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and Technology*, 39(2), 250-266.
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423-3435.
- Ortiz, R.W., Green, T. & Lim, H. (2011) Families and home computer use: Exploring parent perceptions of the importance of current technology. *Urban Education*, 46 (2), 202-215.
- Padilla-Walker, L.M. (2006). Peers I can monitor, it's media that really worries me!": Parental cognitions as predictors of proactive parental strategy choice. *Journal of Adolescent Research*, 21(1), 56-82.
- Palaiologou, I. (2016). Children under five and digital technologies: implications for early years pedagogy. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(1), 5-24, DOI: 10.1080/1350293X.2014.929876
- Park, S., & Lee, Y. (2017). Associations of body weight perception and weight control behaviors with problematic internet use among Korean adolescents. *Psychiatry Research*, 251, 275-280.
- Rideout, V.J. (2013). *Zero to eight: Children's media use in America 2013*. Common Sense Media: San Francisco, CA .
- Roseberry, S., Hirsh- Pasek, K., & Golinkoff, R. M. (2014). Skype me! Socially contingent interactions help toddlers learn language. *Child Development*, 85(3), 956-970.
- Schermelleh-Engel, K., & Moosbrugger, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Rosen, L. D., Whaling, K., Carrier, L. M., Cheever, N. A., & Rökkum, J. (2013). The media and technology usage and attitudes scale: An empirical investigation. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2501-2511.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*, Second edition. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Staksrud, E. & Livingstone, S. (2009). Children and online risk: powerless victims or resourceful participants? *Information, Communication and Society*, 12 (3), 364-387. DOI: 10.1080/13691180802635455
- Steiger, J. H. (1990). Structural model evaluation and modification: An interval estimation approach. *Multivariate Behavioural Research*, 25, 173-180.

- Subrahmanyam, K., Kraut, R. E., Greenfield, P. M., & Gross, E. F. (2000). The impact of home computer use on children's activities and development. *The Future of Children, 10*(2),123-144.
- Şeker, H., & Gençdoğan, B. (2006). *Psikolojide ve eğitimde ölçme aracı geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Tezbaşaran, A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Valcke, M., Bonte, S., DeWever, B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on internet use of primary school children. *Computers & Education, 55*(2), 454–464.
- Vittrup, B., Snider, S., Rose, K. K., & Rippy, J. (2016). Parental perceptions of the role of media and technology in their young children's lives. *Journal of Early Childhood Research, 14*(1), 43-54.
- Wartella, E., Rideout, V., Lauricella, A. R., & Connell, S. (2013). Parenting in the age of digital technology. *Report for the Center on Media and Human Development School of Communication Northwestern University*. <https://contemporaryfamilies.org/wp-content/uploads/2014/04/Wartella.pdf>
- We are social. (2017). *Digital in 2017 global report*. <https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>.
- Wong, Y. C. (2010). Cyber-parenting: Internet benefits, risks and parenting issues. *Journal of Technology in Human Services, 28*(4), 252-273.
- Yang, F., Helgason, A.R., Sigfusdottir, I.D., & Kristjansson, A.L. (2013) Electronic screen use and mental well-being of 10-12 year old children. *European Journal of Public Health, 23* (3), 492-498.
- Yavuz, S. & Coşkun, A. E. (2008). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin tutum ve düşünceleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34*, 276-286.
- Zaman, B., & Nouwen, M. (2016). *Parental controls: advice for parents, researchers and industry* (EU kids online). <http://eprints.lse.ac.uk/65388/>

Extended Abstract

Purpose

In today's world, since digital media are commonplace and pervasive in the modern household, child-rearing has become a more complicated issue. Digital media brings both new learning opportunities and risks for its consumers simultaneously. Therefore, it brings out a dilemma for parents. On one side, parents prefer to facilitate their children's use of digital media for educational and social purposes, on the other side, they try to manage the digital risks brought by such technology. There are different kinds of risks associated with using digital media and children are

the most vulnerable group to those risks. For instance, three kinds of online risks: content, contact, and conduct risks were classified. First, in content risks, children are exposed to an unwelcome or inappropriate content. Second, contact risks include risky communications in which children and/or peers are involved. Lastly, in conduct risks, children are the active actors in contributing risky content or contact. Children's exposure to online risks has been growing in a rapid fashion. On the other hand, digital media comes with its opportunities for learning and development. There is evidence for early development of literacy skills in children who were using digital media applications from an early age. Similarly, serious computer games that were uniquely designed for educative purposes were reported to enhance subject learning and trigger curiosity in children.

Digital parenting is defined as parents' attitudes and practices in regulating their children's digital media use. Interestingly, children's digital media use was largely affected by parents' attitudes towards digital media. Parents' awareness of digital learning opportunities and possible risks directed their parenting decisions on children's digital media use. For instance, parents' screen time and parental attitudes were strongly associated with children's screen time. In general, parents utilized active, restrictive and co-using strategies in regulating use of technological devices of their children. These strategies are affected by parents' attitudes toward digital media. Therefore, studying attitudes, since they are stable and resistant to easily change, is a good start to understanding parental practices in regulating digital media use of their children.

Although in many studies digital parenting attitudes were studied, valid and reliable scales aiming to measure this construct are limited in number. Some studies targeting to assess parents digital parenting attitudes utilized general attitude scales for technology or open-ended questions. Hence, the purpose of the current study was to evaluate the psychometric properties of a scale that was developed to measure parents' digital parenting attitudes. Previously only in two studies reliable and valid measurement devices were generated to assess digital parenting attitudes. Yet, this study is unique since it is the first study aiming to develop a valid and reliable scale for assessing digital parenting attitudes in Turkish.

Digital parenting is a significant concern for all children in supporting effective use of digital media for educational purposes and saving them from digital risks. However, after age of 6 children's opportunities to reach digital media devices increase and parents' responsibilities in mediating digital media become complicated. That is, by the school years, children's need to use digital media devices for educational purposes become pervasive and indispensable. Similarly, by this age, parents and children evaluations related to the digital risks become less convergent. Keeping these

in mind, in the current study parents of children aged between 6 and 18 were selected as the target population.

Method

The participants of the study were 355 volunteer parents, whose children aged between 6 and 18 and living in Istanbul. The mean age of the participants was 40.9. In relation to children, 70% of the participants were mothers, 26.9 % were fathers and 3.1% were other relatives (stepmother or stepfather, or primary caregiver as grandparents). Additionally, 34 volunteers participated in test-retest reliability analysis that was repeated in three weeks period. The mean age of 34 participants was 41.19. The items of the scale were written based on the relevant literature on attitudes toward technology, parenting approaches, and parental mediation. In the first version of the scale, there were 13 items and this first version of the scale was presented to the expert opinion of three academicians from guidance and psychological counseling, assessment and evaluation and computer technologies education areas and necessary corrections were made due to expert feedbacks. Besides, the corrected version was utilized to ten parents to assess the clarity of wording. The last version of the scale was composed of 13 items that had a Likert's type scaling between 1 (= I don't agree at all) and 5 (=I totally agree). The data for factor analysis and internal consistency analysis was collected from 355 parents, between December 2016 and January 2017. Besides, 34 volunteers participated in the data collection phase for test-retest reliability analysis, which was repeated within 3 weeks period in April 2017. The statistical analyses were conducted by SPSS 20 ve AMOS 24 software.

Results

To achieve the aim of the study, primarily, the explanatory factor analysis was conducted to reveal the factor structure of the scale. Firstly, before conducting the explanatory factor analysis, Kaiser-Meyer-Oklin (KMO) and Barlett Sphericity tests were used to decide on the suitability of the scale for factor analysis. Accordingly, KMO and Barlett Sphericity coefficients revealed acceptable results (KMO= .762, Barlett $\chi^2=1121.035$, $sd=78$, $p<0.05$). Secondly, explanatory factor analysis was done and 13th item was excluded from the scale due to gaining factor loads from two factors simultaneously. Following the exclusion, KMO and Barlett Sphericity tests were rerun (KMO= .764, Barlett $\chi^2=1015.601$, $sd=66$, $p<0.05$) and the coefficients were in the acceptable range. Therefore, explanatory factor analysis was conducted for 12 items and the results of the analysis revealed a two-dimensional structure that explained the 46.109 % of the total variance.

Accordingly, the two sub-dimensions were named as *Approving Effective Use of Digital Media* and *Protecting Against Digital Media Risks* respectively. The first factor included items 1,2,5,6,10, and 12; whereas the second factor included items 3,4,7,8,9, and 11. Following that, the confirmatory factor analysis was conducted to test the fit of the two-dimensional model and the results demonstrated an acceptable fit of the model ($\chi^2/sd= 3,305$, GFI= .92, AGFI=.89, CFI=.87, RMSEA=.08 ve RMR=.05). Following the validity tests, the reliability of the scale was assessed by internal consistency, split-half, and test-retest reliability analysis. Internal consistency coefficients of the scale were between .724 and .776 and split-half reliability coefficients were between .631 and .764. The test-retest analysis revealed reliability of the measure in time. Hence, according to the results, Digital Parenting Attitude Scale was concluded as a valid and reliable instrument for parents, whose children aged from 6 to 18.

Discussion and Conclusions

The rapid rise in access of children to digital media devices sheds lights on the significance of parents' digital media attitudes and digital mediation strategies. Parental awareness training was indicated as the initial point in enhancing children learning opportunities and simultaneously reducing the risks children face in using digital media. Starting from very early ages, children's perceptions and using habits for digital devices were associated with the parents' own using habits and the family context. Studying digital parenting attitudes has a very recent background and the need for assessing parental attitudes by a valid and reliable measure is obvious, especially for Turkish parents. Therefore, this work carried out to assess the psychometric properties of such a measure developed in Turkish. Digital parenting attitudes were observed as a two-dimensional structure. This two-dimensional structure explained the 46.1 % of the total variance. The first dimension, namely *Approving Effective Use of Digital Media*, was composed of items related to parents' approval and support for their children for using digital media devices and explained 25.2 % of the variance. The second dimension, titled as *Protecting Against Digital Media Risk*, was included items related to parental attitudes towards the risks of digital media and explained 20.8 % of the total variance.

The psychometric properties of Digital Parenting Attitude Scale demonstrated that the scale was a reliable and valid assessment device for digital parenting attitudes. This scale serves for observing the digital parenting attitudes of Turkish parents, who have children aged between 6 and 18. However, parents' digital literacy and competence in using digital technologies may be accounted as a significant factor in determining parental attitudes. Therefore, in the future, the scale needed to

be used in several samples differing in terms of socio-demographic aspects including digital literacy. Digital parenting attitudes are the cognitive and emotional aspects of digital parenting and closely related to parental mediation strategies utilized in regulating children's digital media use. Hence, in the future studies aiming to investigate effective parenting strategies, these two constructs should be taken into consideration together to reach a whole picture.